

POLITIKBESLUTNING OM FORSKNING

Vedtaget af Bestyrelsen d. 10. oktober 2020

Indledning

Forskning er essentiel for vidensgrundlaget i vores akademiske uddannelser. At uddannelserne er forskningsbaserede sikrer, at de er baserede på den nyeste viden. Forskningen danner samtidig grundlag for det akademiske blik på verden. Den forskningsbaserede undervisning gør os i stand til at tilegne os viden på egen hånd, og i stand til at sætte spørgsmålstejn ved konventionel viden.

For at sikre studerende reel mulighed for at udfordre og forandre samfundet, er det vigtigt, at den viden, vi tilegner os og de metoder, vi lærer at bruge, ikke er bestemt af særlige interesser, som ukritisk reproducerer bestemte måder at tænke på. Derfor er det et ideal, at forskningen er fri og uafhængig af uvedkommende særinteresser. Forskningen må dog heller aldrig lukke sig om sig selv, den skal være offentlig og til gavn for hele samfundet. Forskning i forbindelse med studenterprojekter til gavn for det private erhvervsliv, kan både være positivt for samfundet og den enkelte studerende.

Forskningen udfordres i dag af en række grundlæggende dilemmaer. Eksempelvis opgøres en stadig større del af forskningens værdi efter forskningens umiddelbare anvendelighed for virksomheder og staten. Desuden er forskning og undervisning ofte for lidt integreret, hvilket hindrer, at både forskningen og undervisningen underlægges et gensidigt kritisk blik.

Forskningsfinansiering og samfundsrelevans

Forskning finansieres dels gennem basisbevillinger, dels via eksterne og konkurrenceudsatte midler fra forskellige private og offentlige fonde/kilder.

Siden EU i 2002 formulerede den såkaldte Barcelona-målsætning om, at der skal udføres forsknings- og udviklingsaktiviteter svarende til 3 pct. af EU-landenes samlede BNP, har skiftende regeringer i Danmark haft som mål at investere offentlige midler svarende til mindst 1 pct. af BNP i forskning og udvikling. I DSF finder vi det problematisk, at denne 1 pct. målsætning overvejende ses som et loft, frem for et minimum for offentlige investeringer i forskning. Særligt fordi det betyder, at forskningsmidler, der hjemtages fra EU og penge, som bruges til forskningsaktiviteter i regionerne, trækkes fra de midler, som staten investerer i forskning. Dette anser DSF for en ulogisk incitamentsstruktur, da det ikke bør være et nulsumsspil at hente bevillinger i de europæiske forskningsprogrammer. Ligesom det er u hensigtsmæssigt, at regionernes ressourceforbrug på fx sygehusområdet reklassificeres til forskning og modregnes i universiteternes forskningsmidler. DSF mener, at det er væsentligt, at Danmark som minimum lever op til Barcelona målsætningen, men også at der er behov for et eftersyn af den danske 1 pct. målsætning med det formål at fremtidssikre den danske forskningsindsats.

Hele universitetsområdet er økonomisk presset og tendensen er, at både private og offentlige eksterne midler, men særligt midler fra private fonde/kilder, udgør en stadig større andel af de samlede midler til forskning. De eksterne midler kan betyde, at der kan laves mere forskning, også selvom basismidlerne er faldende. Det er en styrke, at universiteterne fortsat har mulighed for at lave et højt niveau af forskning, selv i tider hvor der bliver skåret på uddannelse og forskning. Denne udvikling kan dog være uhensigtsmæssig, og der kan opstå problematikker, når forholdet mellem basismidler og eksterne midler skævvrides. Når universiteterne laver stadig mere forskning baseret på private og offentlige eksterne midler skaber det en risiko for, at forskningen bevæger sig væk fra idealet om at være fri.

Alt for ofte sættes der lighedstegn mellem samfundsrelevant forskning og forskningens kommercielle værdi. Det er en meget snæver definition af samfundsrelevans og den antyder, at forskning kun er til gavn for samfundet, hvis der kan tjenes penge på den. En bredere definition af samfundsrelevant forskning er, at den bidrager med viden om og forståelse for os selv og vores omgivelser. Denne bredere definition er nødvendig for at klargøre, at samfundsrelevant forskning kan have andre former for værdi.

Når midler til forskning i stigende grad gives på baggrund af problemer defineret af bestemte aktører, er der risiko for, at for stor en del af forskningen bliver centreret omkring disse aktørers behov. Denne type forskning kan være nyttig, men det er problematisk, hvis det sker på bekostning af de problemstillinger, som det givne forskningsfelt peger på, eller de langsigtede problemstillinger, som kræver forskning over årtier, og som ofte resulterer i banebrydende resultater. Et stort fokus på virksomheders og statens umiddelbare behov må derfor aldrig betyde, at der ikke længere er plads til den frie forskning og grundforskning, som giver brede erkendelser og øget forståelse for den verden, vi lever i, uden at have et snævert, resultatorienteret formål.

Strategiske forskningsmidler og et øget fokus på virksomheders og statens umiddelbare behov er dog ikke kun problematisk, hvis det bliver for dominerende ift. den frie forskning. Det er også problematisk, når det er med til at skabe og forstærke en opfattelse af, at det kun er forskning inden for nogle hovedområder eller fag, der er værdifuld for samfundet. Det mener DSF er en uheldig opfattelse. Der er behov for både let omsættelig viden, men også mindre omsættelig viden, som giver et indblik i vores omverden og er med til at øge forståelsen heraf på alle hovedområder og fag.

Hvis mængden af forskning finansieret af private og eksterne midler stiger på bekostning af forskning finansieret gennem basismidler, vil det også få betydning for indholdet i vores uddannelser. Uddannelserne vil i det tilfælde kunne blive for centreret omkring den måde, der tænkes på i samfundet her og nu og vi risikerer, at undervisningen ikke opfordrer studerende til at tænke langsigtet og kritisk. Hertil kommer, at ansøgningsprocesserne og andre administrative opgaver forbundet med den stigende andel af eksterne, konkurrenceudsatte midler, lægger massivt beslag på forskernes arbejdstid til skade for kerneopgaverne, herunder undervisning. Den tid, som forskerne bruger på bureaukrati, er tid som forsvinder fra forskning og uddannelse.

Et yderligere problem ved ekstern finansiering er, at der oftest ikke er tilstrækkelig overhead dækning. Ofte gives der udelukkende finansiering til at dække de direkte omkostninger og ikke afledte omkostninger til bygninger, administration og lignende. Dermed låses dele af basisbevillingerne til at afholde de eksternt finansierede forskningsprojekter.

Endelig er det væsentligt, at alle forskere også underviser – også forskere, som arbejder på eksternt finansierede projekter. Det skal sikres, at al forskning når ind i undervisningen og at vi studerende undervises i den nyeste og mest relevante forskning uanset finansieringskilde. Derfor mener vi i DSF, at eksternt finansieret forskning også bør indeholde midler til undervisning.

På baggrund af de forskellige potentielle risici ved, at en stigende andel af forskningen er finansieret gennem eksterne midler, mener DSF, at der er behov for et generelt løft af basismidlerne, da disse er grundstenen for den frie og uafhængige forskning og en tilstrækkelig finansiering af forskning er grundlaget for forskningsbaseringen af vores uddannelser.

For at undgå, at forskningen bliver for styret af eksterne interesser, at konkurrenceudsat forskning sker på bekostning af forskningsfriheden og at uddannelserne mister den fri forskning som grundelement mener DSF at:

- Danmark som minimum skal leve op til Barcelona-målsætningen.
- Der er behov for et eftersyn af den danske 1 pct. målsætning.
- En større andel af de samlede forskningsmidler bør bestå af basismidler frem for offentlige eller private eksterne midler. Som minimum bør forholdet mellem basismidler, offentlige eksterne midler og private eksterne midler forblive status quo.
- Der er behov for et generelt løft af basismidlerne.
- Der skal indføres krav om tilstrækkelig overhead på ekstern finansiering.
- Alle forskere skal som udgangspunkt undervise, uanset hvilke midler, der finansierer deres forskning.

Sammenhæng mellem uddannelse og forskning

Flere steder ses en manglende kobling mellem uddannelse og forskning. Mange studerende oplever at blive undervist af deltidsansatte, som ikke selv forsker, eller at blive undervist af en forsker, som ikke har tilstrækkelig indsigt i det forskningsfelt vedkommende underviser i. Imens det kan have nogle fordele at blive undervist af deltidsansatte, da disse kan bidrage med aktuell viden fra erhvervslivet og det omkringliggende samfund, er det vigtigt at bevæggrunden ikke udelukkende er et ønske om besparelser. Det kan være problematisk, da det både betyder, at studerende ikke får mulighed for at give forskningen et kritisk blik samt, at vi studerende ikke tilegner os tilstrækkelig relevant viden inden for det givne forskningsfelt. Ligeledes har det negative konsekvenser for vores uddannelser, hvis vi studerende mister muligheden for at forske og bruge videnskabelige metoder.

Studerende kan bidrage til forskningen med kritiske spørgsmål og undren, som kan sikre, at forskningen ikke lukker sig om sig selv og i for høj grad præges af eksterne aktørers interesser, men derimod lever op til sit ideal om at være fri. Det er derfor vigtigt, at kontakten mellem studerende og forskere styrkes.

At tillære sig sit fags metoder er vigtigt for at opnå en selvstændig kritisk tilgang til viden. Ved at bruge vores kritiske sans og stille nysgerrige spørgsmål og ved aktivt at opsøge forskere og undervisere kan vi, som studerende, være med til at skabe et undervisningsrum, hvor forskerens arbejde bliver anerkendt. På den måde kan vi studerende også bidrage til at gøre forskningens plads i undervisningen mere fremtrædende.

De akademiske metoder er særegent for universiteterne. Hvis man fjerner de akademiske metoder fra undervisningen, udhules universiteternes eksistensberettigelse. Det er dog vigtigt at pointere, at koblingen mellem forskning og uddannelse ikke kun skal ske i undervisningslokalet, men også kan foregå i det øvrige faglige miljø.

Da formidling af viden er grundlaget for forskningsbaseret undervisning, bør studerende have indflydelse på ansættelser. Indflydelsen skal sikre, at koblingen mellem uddannelse og forskning tages alvorligt, samt at kommende ansatte kan og vil undervise og bruge deres forskning aktivt i undervisningen. For at sikre koblingen mellem uddannelse og forskning mener DSF at:

- Uddannelse/undervisning og forskning skal hænge sammen og at alle forskere aktivt skal bidrage til forskningsbaseret uddannelse.
- Studerende i højere grad skal have mulighed for at tage aktivt del i forskningen fx gennem forskningsgrupper, projektarbejde, specialer og praktikforløb.
- Forskere skal være mere tilgængelige for studerende på måder som giver mening for begge grupper, fx ved at have åben-dør-politikker og ved at universitetet har fælles miljøer for forskere og studerende.
- Studerende skal have ret til at være repræsenterede i alle ansættelsesudvalg for undervisere og ledere og være med til at formulere ansættelsespolitikker.
- Deltidsansatte undervisere skal benyttes i undervisningen med et faglig eller didaktisk formål og aldrig som en spareøvelse.

Forskningsetik

Forskning bliver på mange måder anset som en vej til en bedre og mere oplyst verden. Forskere bærer et stort ansvar for at udøve og videreformidle god forskningsetik i både deres praksis og undervisning og hver enkelt forsker er nødt til at tage ansvar for egen forskning og brugen heraf. Herved forstås, at en forsker eller studerende må overveje eventuelle konsekvenser af dennes forskning og sikre, at forskningen lever op til akademiske værdier. Det er i denne forbindelse væsentligt at understrege, at forskningsinstitutionerne ligeledes har et stort ansvar for at formulere og følge nogle retningslinjer for deres forskning, definere kriterier for god forskningspraksis, styrke kvaliteten af deres forskning og respondere på trusler mod, eller overskridelser af, forskningsintegriteten.

Det er vigtigt, at de etiske overvejelser videreformidles i både undervisningen og forskningen, således at de etiske overvejelser bliver en central del af studie- og forskningsmiljøerne.

Ligeledes er det vigtigt, at institutionerne jævnligt evaluerer brugen af deres etiske retningslinjer og tager dem op til debat og genovervejelse.

Medforfatterskab

Det er vigtigt, at forskningskvaliteten bliver holdt til den højeste standard, både lokalt og internationalt. Det sker dog i stigende grad, at når institutioner vedtager kvalitetspolitikker for forskning, kan studerende ikke længere optræde som medskribenter. Dette mener DSF ikke er i overensstemmelse med ordentlig forskningspraksis, og derfor skal der indføres kvalitetsstandarder på alle institutioner og i bilaterale universitetssamarbejder, som tilgodeser forskningskvaliteten og studerendes rettigheder til at blive medskribenter.

Fremtidssikring af forskning

Vi lever i en tid, hvor der sker store landvindinger inden for forskningsverdenen. Derfor er det lige så vigtigt nu, som altid, at sikre en ordentlig videreformidling – dette gøres utvetydigt bedst gennem uddannelse af nye akademikere. Forskning uden en ordentlig uddannelsessektor bliver ligegyldig. Derfor er det vigtigt, at uddannelse bliver den højeste prioritet inden for universitetsverdenen, så forskningen ikke lukker sig om sig selv, men bliver videreformidlet til studerende og resten af samfundet.